

סירוב בנקים לביצוע פעולות שלא נשללו בחוק והערמת קשיי התנהלות ללקוחות

חוק איסור הלבנת הון הטיל אחריות וחובות מסויימים על הבנקים, בפרט לעניין בצוע פעילויות כספיות ע"י לקוחותיהם. הבנקים כשונאי סיכון מובהקים נותנים פרשנות מרחיבה מאוד לאחריותם ובמילותיו של בית המשפט "החובות המוטלות על הבנקים בהתאם לחקיקה למניעת הלבנת הון וטרור וחשש מפני סנקציות חיצוניות, מובילים, בחלק מהמקרים, להיעדר מוטיבציה שלהם למתן שירות ללקוחותיהם", דבר שאינו תקין.

בתקופה האחרונה מתרבים המקרים בהם הבנקים מערימים קשיים על פעולות בנקאיות. ביניהם קבלת כספים מגופים מחו"ל, העברת סכומים גדולים בין חשבונות בבעלות שונה בישראל, תשלומים שונים, הוצאת כספים במזומן בסכומים גדולים אף כאשר הדבר מותר ועוד. חלקם הגדול של הקשיים אינו מוצדק ע"פ חוק וע"פ הנחיות הרגולטורים.

לאחרונה יצא פסק דין, אחד בשרשרת לא קצרה של פסקי דין, שהדגיש את חובת הבנק לתת שירות ללקוח ולא להערים קשיים מיותרים.

המדובר בבני הזוג ערב שהעבירו סכום כספי נמוך (15 אש"ח) לחשבון של חברת Bit2C – הבורסה הישראלית לביטקוין- (להלן - ביטוסי) ומכרם לאחר זמן ברווח נאה. המכירה בוצעה עי ביטוסי ותמורת המכירה, כשני מיליון ₪, המתינה בחשבונה, מצפה, להעברתו לחשבון הבנק של משפחת ערב. בנוסף הועברו ע"י משפחת ערב סכומים קטנים מתחת ל-10,000 ₪ כל אחד, שחמקו מתחת לרדאר הבנק.

בשלב מסויים הבנק ניעור ואיים לסגור את החשבון של בני הזוג אם תימשכנה העברות ומנע קבלה של סכום נוסף, גבוה, שהועבר. הבנק השתמש בטענה כי "העברת הכסף נוגדת את מדיניות הבנק בכל הנוגע למסחר במטבעות וירטואליים ובכלל כך במטבע הביטקוין וכן כי הדבר נוגד את מדיניות איסור הלבנת ההון ומימון הטרור החלה על הנתבע".

זו דוגמה קלאסית לניסוח לקוני הנהוג ע"י הבנקים, שאינו אומר מאומה ומסתמך על "נהלי הבנק" ולך תתווכח.

בני הזוג ערב הגישו המרצת פתיחה כנגד הבנק ובקשו לחייבו להעביר את הסכום לחשבונם.

בית המשפט חייב את הבנק לבצע את הפעולה.

להלן תמצית מפסק הדין כאשר הדגש בתמצית אינו לגבי פעילות ביטקוין אלא נגזרו ממנה הקטעים השופכים אור על מכלול זכאותו של הבנק לסרב לפעולות של הלקוח (או של אחרים במקרה של העברה מצד שלישי) בחשבונו.

בית המשפט הדגיש כי שירות עו"ש הינו חיוני וחובה לספקו. בית המשפט הזכיר את הנאמר בחוק הבנקאות (שירות ללקוח) האוסר על בנק לסרב סירוב בלתי סביר לתת שירות לקבלת פיקדון כספי, לפתיחה וניהול של חשבון עו"ש ולמכירת המחאות בנקאיות, שהינן פעולות חיוניות. זאת כל עוד הלקוח ביתרת זכות – ז.א הפעולה אינה כרוכה במתן אשראי – והלקוח עומד בתנאי ההסכם בינו לבין הבנק.

הודגש בפסק הדין גם כי אף אם פעולה אינה חיונית חובה לספקה בהתבסס על תום הלב של הלקוח.

סיבות לסירוב יכולות להיות בשני מסלולים:

מסלול ראשון: יכול שתהיה לבנק מדיניות מאושרת (גם בשתיקה) ע"י המפקח על הבנקים אך זו, בפרט אם היא כוללנית, עומדת לביקורת שיפוטית. מסמך המדיניות אמור להיסקר עי הבנק לפחות אחת בשנה.

מסלול נוסף: סירוב ספציפי לפי חששות קונקרטיים המראים חשש ממשי.

באשר למסלול הראשון נקבי בפסק הדין כי "הרי שבאופן עקרוני ניתן לקבוע כי מדיניות גורפת ואחידה, אשר אינה מבוססת על בחינה קונקרטית, אינה תואמת את המתודולוגיה, באשר אין בה יישום של כלים פרטניים למקרה פרטני. למצער ניתן לומר כי, קביעה כאמור שהיא גורפת ואחידה, תקים חשש להעדר סבירות מפאת העדר בחינה והתאמה פרטנית".

באשר למסלול השני נקבע כי ישנם ספיקות "בריאים" המצדיקים מתן החלטה לשלילת שירות- אלו כולל עבירה חוקית, התנהגות רשלנית בניהול החשבונות, פעילויות חריגות נעדרות הגיון כלכלי/עסקי הפקדות במזומן ובסכומים שאינם הגיוניים.

במקרים כאלו הבנק רשאי לדרוש מסמכים להבהרה בכדי להניח את דעתו כי אין פעילות הנוגדת את החוק להלבנת הון, אבל הוא צריך לבחון אותם ללא פניות וללא נטייה מובנית לשלילת השירות.

מהאמור עולה כי הבנק אינו רשאי לסרב לבצע פעולות כספיות, קבלת כספים, לדוגמה, ללא שיצביע על סיבת ספיקותיו וודאי ללא שיאפשר ללקוח להניח את דעתו באמצעות מסמכים מתאימים, לרבות אישורים מרואה החשבון.

ניתן לפנות אלינו לייעוץ והכוונה פרטניים בנושא זה.

**בברכה,
רודניק וורצל ושות'
רואי חשבון**